

YAZI-Cemaatler ve tarikatlar 2: Yeraltından yer üstüne

Maya Arakon: Gülen cemaati “cemaat” sıfatını tamamen tekeline almış gibiydi. Ancak Gülen Cemaatinin kamusal alandan tasfiyesiyle tek bir soru akla gelmeye başladı: Gülen Cemaatinden boşalan yeri başka bir cemaat mi dolduracak? Türkiye’de kaç cemaat var? Bunlar hangi alanlarda güçlü ve Türkiye rejim ve demokrasisinin neresinde duruyorlar?

1 Mart 2018 tarihli yazı:

<https://web.archive.org/web/20180324104831/https://ahvalnews2.com/tr/cemaatler/cemaatler-ve-tarikatlar-2-yeraltindan-yer-ustune>

Türkiye’nin cemaat gerçeğiyle tanışması 90’lı yıllarda Gülen cemaatinin (ve yanı sıra belli başlı bazı diğer cemaatlerin) varlıklarını sosyal hayatta göstermesiyle olmuştur. Ancak daha önceki yazımızda da belirttiğimiz üzere cemaatler ve tarikatlar aslında Türkiye’nin cumhuriyet öncesi tarihine kadar giden eski oluşumlardır.

Fakat 15 Temmuz darbe girişimi sonrasında cemaat konusu bambaşka bir şekilde tartışılmaya başlandı. Araştırmacı gazeteci Ruşen Çakır’ın da belirttiği gibi, bu tarihten önce cemaat deyince Gülen cemaatinden başka bir cemaat akla gelmiyor, sanki başka bir cemaat yokmuş gibi bir psikoloji toplumda hüküm sürüyordu.

Gülen cemaati “cemaat” sıfatını tamamen tekeline almış gibiydi. Ancak Gülen Cemaatinin kamusal alandan tasfiyesiyle tek bir soru akla gelmeye başladı: Gülen Cemaatinden boşalan yeri başka bir cemaat mi dolduracak? Türkiye’de kaç cemaat var? Bunlar hangi alanlarda güçlü ve Türkiye rejim ve demokrasisinin neresinde duruyorlar?

Uzun yıllarını İslam ve Türkiye’de cemaatler konularına vermiş Ruşen Çakır’a göre cemaatlerin hepsi İslamcı değil. İslamcılık İslam’ın içinden çıkmış bir siyasi ideoloji ancak her İslamcı Müslümandır ama her Müslüman ille de İslamcı olmak zorunda değildir.

Bu bağlamda Türkiye’de cemaatlerin çok azının İslamcı olduğunu söyleyen Çakır’a göre cemaatlerin büyük çoğunluğu, özellikle Kemalist rejimin en sert olduğu dönemlerde siyasetten uzak durmaya özen göstermiştir.

Çok partili hayata geçişle birlikte bu mesafe azalmış, partilere oy vaadi karşılığında siyasi destek sözü verilmeye başlanmıştır. Ne olduysa zaten bu noktadan sonra olmuş, siyasetin içine sızmaya başlayan tarikat ve cemaatler, kendi adamlarını devlet bürokrasisindeki önemli mevkilere yerleştirme yarışına girmiştir.

Konsensus araştırma şirketinin 2011 yılında Habertürk gazetesi için yaptığı bir ankette ise en ilginç bölümlerden birini Cemaat başlığı oluşturmaktadır. Bu ankete göre Türkiye’deki belli başlı cemaatler ve tarikatlar şunlardır:

Gülen Cemaati, Millî Görüş, Süleymancılar, Menzil, İsmailağa, Aziz Mahmut Hüdal, Yahyalı, Alvarlı Efe, İskender Paşa, Kırkinci Hoca, Işıkçılar, Cerrahi, Tebliğ, Haydar Baş, Kıbrısî, Yeni Asyacılar, Hakikatçiler, Kadiri Muhammediye, Şabaniye, Hizb-ut Tahrir, Galibiler, İcmalciler, Tillocular, Hazneviler, Nakşibendiler, Melamiler ve Erenköy.

Konsensus'un anketine cevap verenlerin yüzde 68.1'i Gülen Cemaatine üye olduğunu söylerken onu yüzde 16.3 ile Süleymancılar ve aynı oranla Menzil Cemaati takip etmiştir. Hemen arkasından gelen Nakşibendi Cemaatine üye olanların oranı yüzde 15.2, İsmailağa Cemaati ise yüzde 7.3'tür.

Ankete göre en çok cemaat üyesi yüzde 10.2 oranıyla Doğu'da bulunmaktadır. Partiler nezdinde ise en çok cemaat mensubunun AK Parti'de olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Okan Konuralp'in yaptığı araştırmaya göre ise cemaat ve tarikatler Türkiye'nin neredeyse tüm şehirlerinde faaliyette. Sık sık kendi aralarında bölünen bu cemaatler, kökleri çok eskiye dayanan tarikatların çizgisinden gelmekte. Cemaatlerin önemli özelliği kurdukları vakıflar aracılığıyla sosyal ve siyasal hayata dahil olmaları. Cemaatlerde postluk babadan oğula, bazen de kardeşlere geçiyor.

Konuralp'e göre İstanbul-Ankara-Kayseri-Düzce hattında Kadiri tarikatı kökenli Muhammediye cemaati, Kütahya'da Halvet tarikatının Şabaniye kolu, Ankara-Van-Urfa-İstanbul hattında Hizb-ut Tahrir, Ankara-Antalya hattında Galibiler, Erzurum'da Nurcu Kırkinci Hoca grubu, Trabzon'da İcmalciler, İstanbul-Bursa hattında Cerrahiler, İstanbul-Ankara-Çorum-Bolu hattında Uşşakiler, Adıyaman-Ankara-Afyon-Sakarya-İstanbul hattında Menzinciler, Siirt, Ankara-Elazığ-İstanbul hattında Tillocular, Hatay-Gaziantep-Urfa-Kilis-Mardin-Batman hattında Hazneviler, Sakarya-Düzce-Bursa hattında Hakikatçiler, Kayseri'de Nakşibendi Yahyalı, İstanbul'da Işıkcılar, İstanbul-Ankara hattında İskenderpaşa, İzmir-Manisa-Aydın hattında Melamiler, İstanbul-Konya-Ankara hattında Erenköy ve gene İstanbul'da İsmailağa Cemaati güçlü.

Tabii bunların yanı sıra Türkiye'nin en yaygın iki cemaati ise Nurcu Gülen Cemaati ve Süleymancılar. Gülen Cemaatinin ne olduğu ve siyasi uzantıları artık çok iyi bilinmekte. Gülen Cemaati dışında Nurculuğun en önemli gruplarının başında Yeni Asyacılar, Med-Zehra Vakfı, Aczmendiler, Yeni Nesilciler ve Yazıcılar gelmekte.

Süleymancı Cemaatinin ise kurucusu, Nakşibendi Şeyhi Selahaddin İbni Seracettin'in soyundan gelen Süleyman Hilmi Tunahan. Tunahan'ın kurduğu Kuran kurslarından yetişen öğrenciler, hocalarının mehdiliğine iman edip Süleymancılar cemaatini oluşturuyor.

Başta Ege ve Akdeniz'de, zamanla bütün Türkiye'de örgütlendikleri biliniyor. Çalışmalarını "kurs ve okul talebelerine yardım dernekleri" adı altında yürüten Cemaat, başka oluşumlar tarafından "dinleri imanları para" olmakla suçlanıyor.

Yukarıda adı geçen iki değerli araştırmacının çalışmalarından da görüldüğü üzere Türkiye aslında bir cemaat ve tarikatlar cenneti.

Muhtemelen bu zamana kadar bu cemaat ve tarikatlerin birçoğunun adını dahi duymadıysanız bu sizin cehaletinizden değil, bu cemaatlerin Cumhuriyet'in ilk yıllarında yeraltında faaliyet gösterip, çok partili rejime geçiş ama özellikle de 1990'lar itibariyle siyasetin dinle iyice yakınlaşması sonucu yer üstü faaliyetlerini artık görünür kılmakta bir sakınca görmemelerinden kaynaklanıyor.

Özellikle AKP döneminde cemaatlerin devletin ve Türk Silahlı Kuvvetlerinin kılcal damarlarına nüfuz ettiğini ifade etmek mümkün. Ancak bu nüfuzun sonuçlarının ülkeye çok pahalıya mal olduğunu söylemek de yanlış olmayacaktır.

<https://web.archive.org/web/20180324104831/https://ahvalnews2.com/tr/cemaatler/cemaatler-ve-tarikatlar-2-yeraltindan-yer-ustune>